

tur. Indlæggen havde for størstedelens vedkommende mere karakter af korte orienteringer og diskussions-oplæg end af præsentation af ny forskning.

Ved det næste seminar i Finland i 1976 blev de samme emner taget op igen, dog for perioden 1500-1850, idet hovedtemaet var: »Bebyggelses- og befolkningsudviklingen«. Dette var igen delt op i 3 emnegrupper: 1) Demografisk udvikling, 2) Social stratifikation og bebyggelsesformer samt 3) Geografisk og social mobilitet. Derudover drøftedes som et særligt emne spørgsmålet om anvendelsen af samtidige berettende kilder i lokalhistoriske undersøgelser 1750-1920.

Bidragene til den 2. seminar-rapport er meget mere fyldige end til den 1., og de fleste indlæg har opfyldt arrangørernes ønsker om dels at behandle den hidtidige forskning, dels de forskellige typer kildemateriale og endelig de metodiske problemer ved udnyttelse af kilderne. Der er naturligvis store variationer i den måde foredragene behandler emnerne på, hvilket givetvis hænger sammen med, at nogle opfatter lokalhistorie som nogenlunde synonymt med landsdækkende økonomisk og social historie, medens andre behandler konkrete lokaliteter og regioner.

Det 3. nordiske seminar om lokalhistorie blev afholdt i Gausdal i Norge i 1979. Hovedemnet for seminaret var samspillet mellem byerne og deres opland. Næsten alle de 20 foredrag behandler det fundamentale problem: Hvorledes defineres og afgrænses en bys opland? Der synes at have været bred enighed om, at dette i praksis er meget vanskeligt, og at svaret ofte afhænger af kildematerialets karakter. Noget overraskende viser dette sig også at gælde for Norge, hvor købstædernes handelsområder ellers fra 1600-tallet var reguleret af lovgivningen, som fastsatte grænserne ud fra de jo ellers ret så markante fysiske skel.

De tre rapporter rummer mange interessante bidrag ikke mindst af metodisk karakter til belysning af lokalhistoriske problemer og giver også helt konkrete eksempler på anvendelse af forskellige typer af kildemateriale. Det er nyttigt, at foredragene er blevet publiceret (omend man kan beklage, at det tog 6 år at fremstille den danske rapport), for de vil givetvis kunne få bred anvendelse som inspirationskilde til lokalhistoriske undersøgelser og som idékatalog for speciale-skrivende studerende indenfor mange fag.

Karl-Erik Frandsen

ALMINDELIG HISTORIE, HJÆLPEMIDLER, M.M.

Leo Tandrup: Lyseslukkerne og stjernekafterne. Århus, Centrum (Jyllandspostens forlag) 1981. 104 s.

Ved læsning af Leo Tandrups lille essaysamling »Lyseslukkerne og Stjernekafterne« fristes man til at bifalde det gamle ord »Wenn jemand eine Reise tut, so kann er was erzählen«. Bogen er skrevet under et ophold i Italien fortrinsvis på det danske Akademi i Rom. Den er tilegnet pigen med papirflyveren og støttet af Dronning Ingrid's romerske fond, hvad der illustrerer bogens sigende blanding af oprør og respekt for traditionerne. Forfatteren gør fra begyndelsen det egentlige formål klart. I små og meget symbolske scener mødes videnskaben og kunsten i korte glimt, og den første får tilført den livskraft og subjektivitet, som burde have været dens grundlag for længe siden. Bogen er med al sin fredfyldte varme et angreb på de lyseslukkere, der efter forfatterens opfattelse stadig hylder den golde objektivitet og dermed indirekte forsvare systemets bestående. Disse videnskabsmænd står isoleret med deres i grunden ligegyldige problemer uden berøring med alt, hvad der pulserer i samfundet omkring dem.

Tandrup vil gøre op med den objektivitetssøgen, som i årtier har spillet fallit i videnskaben og i stedet redde dens værdi ved at lade den bygge på kunstnerens og individualitetens intuition. Den dialektiske forbindelse mellem kunst og videnskab skal bryde isolationen, men i dette brud ligger en anden og for historikeren dybere modsætning. Forfatteren vender i sin egen søgen tilbage til renæssancens Michelangelo og til Dantes guddommelige komedie. Begge kæmpede de for at bevare deres frihed til at leve og opleve til trods for samfundets falskhed og korruption. Men nutidsmennesket glemmer måske, at de også levede i en tid, hvor den materielle udvikling og de globale problemer endnu ikke prægede individets livssyn og samfundsopfattelse. Kunstneren og videnskabsmanden i renæssancen kunne dyrke det indre univers, som Tandrup søger at genopleve (og genoplive) med en vished om, at samfundet ikke ville undergå større strukturelle ændringer. Det enkelte menneskes oprør kunne rettes mod forholdsvis statiske institutioner i samfundet.

Det er denne intuitivistiske dimension, som vel først og fremmest var forbundet med en indre og også indadrettet personlighedsudvikling, som Tandrup måske for uberørt overfører til nutiden. Komponisten, der pludselig i bogstaveligste forstand går i vandet, og pigen, der synger i bussen fra Nemi, er situationer, hvor abstraktion og virkelighed finder hinanden men altid på et snævert og nært plan. Livet omkring kunstneren og videnskabsmanden er de hændelser, de tilfældigt løber ind i eller selv skaber på deres vej. De bryder måske isolationen i deres eget liv, men forfatteren giver os ikke svaret på, om de bryder isolationen i forholdet til den verden omkring dem, der i dag er større og mere kompleks end Michelangelos og måske er nærmere Dantes helvede end hans paradys.

Tandrup står i gæld til Goethe og Kierkegaard, til Grundtvig og mange flere. Gælden skulle måske også have omfattet amerikaneren Stuart-Hughes, der et sted siger: »Man's psycho-physical evolution today is at least as rapid as it has been in the immediate past. I suspect that like technological change, it has actually accelerated« (History as Art and as Science. New York 1964, s. 41). Hvad han mener er nok, at vi skal interessere os mere for menneskets placering og forskellige funktioner men aldrig isoleret. Vi må ikke stille os tilfreds med individuelle krav til kunst og æstetik. Det vil indeholde faren for at ende i en snæver selvtilstrækkelighed, og den vil givetvis blive vanskeligere at bryde end den isolation, som især den humanistiske videnskab igennem de seneste årtier har bevæget sig rundt i.

Bogens grundholdning, dens ofte specielle scener ufortalt, har vigtige perspektiver i en tid, hvor historikeren med hele den materielle velfærd som en tvivlsom arv nu kan rette søgelyset mere mod det enkelte menneske og dets vilkår. Ingen har derimod råd til at standse derved. Historikeren af i dag bør i sit arbejde endnu stærkere end nogen sinde før søge de overordnede sammenhænge og drivkræfter, der med en teknologisk revolution, som selv ikke Stuart-Hughes havde forestillet sig, nu for alvor truer med at undertrykke pigen med papirflyveren.

Henrik Poulsen

Kåre Lunden: Kjetttarar, prestar og sagakvinner. Om historie og historieproduksjon. Oslo, Universitetsforlaget 1980. 169 s.

Værket består af en indledning, hvor forfatteren kort sammenfatter sit historiesyn, og af en serie artikler i essayform for årene 1973-1980, hvor synspunkterne præsenteres. Artiklerne er ordnet i to grupper efter sagsområde; den første består af ti artikler med overskriften »Historie og samfunn«, den anden af fire artikler med overskriften »Forskning og